

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»
Кіровоградський інститут розвитку людини Вищого навчального закладу
«Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут
підсудипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

НАУКОВА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ КОСТЮКА І СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

**Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-методичної
інтернет-конференції
м. Кіровоград, 18-29 квітня 2016 року**

**Кіровоград
2016**

УДК 37.32(477)+37.013

ББК 74.03(4УКР)-8

Н 34

Наукова спадщина Григорія Костюка і сучасні проблеми особистісно орієнтованої освіти : зб. матер. Всеукр. науково-метод. інтернет-конфер. / уклад. О.Е.Жосан. – Кіровоград : Ексклюзив-Систем, 2016. – 408 с.

Рецензенти:

Василенко Н.В., доктор педагогічних наук (м. Вінниця);

Войтко В.В., кандидат педагогічних наук (м. Кіровоград).

Відповідальна за випуск – В.В.Павлюх

Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції «Наукова спадщина Григорія Костюка і сучасні проблеми особистісно орієнтованої освіти», яка відбулася 18-29 квітня 2016 року на базі кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського». Науковим, науково-педагогічним, педагогічним працівникам.

Матеріали опубліковані в авторській редакції

ISBN 978-617-7079-43-8

© Автори статей, 2016

ЗМІСТ

• Альшевська Н.М. РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ.....	8
• Бабич Н.М. КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ В СТРУКТУРІ КОМУНІКАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ ТА ІНТЕЛЕКТУ.....	16
• Банковський І.І. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ЗБІЛЬШЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	26
• Базика Є.Л., Борисовець А.С. ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ОБМЕЖЕНІ ФІЗИЧНІ МОЖЛИВОСТІ.....	32
• Баранова С.Л. РОЗВИТОК ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД.....	41
• Бузуляк З.Б. ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ УЧНІВ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ.....	47
• Василенко Н.В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ Г.С.КОСТЮКА.....	56
• Войтко В.В. ГУМАНІСТИЧНА СПАДЩИНА Г.С.КОСТЮКА.....	64
• Володарська О.А. ЗНАЧУЩІСТЬ РАНЬОГО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ.....	75
• Вороніна Г.Л. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ-ПОЗАШКІЛЬНИКІВ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ.....	81
• Галич Т.В. ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ЯК УМОВА ОСОБИСТІСНО ОРІЄТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ВИХОВАННЯ.....	88
• Гельбак А.М. СУПЕРЕЧНОСТІ ЯК РУШІЙНІ СИЛИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	95
• Гридзук Н.О. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В СІЛЬСЬКІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ.....	100
• Демешкевич В.А. СПЕЦИФІКА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	108

• Доскалова О.С. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	117
• Єфіменко С.М. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГА: СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ.....	125
• Жизномірська О.Я. ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: НАУКОВІ ПОГЛЯДИ Г.С.КОСТЮКА ТА СУЧАСНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ НАВЧАННЯ.....	137
• Заплатинська А.Б., Шульга Б.О. РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ МУЛЬТИСЕНСОРНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	146
• Земба Б.А. ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ІЗ МАРГІНАЛЬНИХ СІМЕЙ.....	151
• Кавецький В.Є. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ.....	159
• Казачінер О.С. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ УРОКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ.....	166
• Калініченко І.О. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	173
• Калюжна О.І. ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	179
• Караман О.Л., Юрків Я.І. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПАТРОНАЖ СІМЕЙ З РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ ДІТЬМИ.....	184
• Кендюхова А.А. ПРОБЛЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ Г.С.КОСТЮКА.....	195
• Ключек Л.В. СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	205
• Корець А.М. ОСОБЛИВОСТІ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ЗДОРОВ'Я.....	212
• Коробко Т.М. НАВЧАННЯ І ПРАЦЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ.....	217
• Краснова Н.П. ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ СУПРОВІДУ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В СОЦІУМ.....	224
• Лисицина Г.В. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	233

• Лукомська І.О. СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСНОВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ Г.КОСТЮКА.....	243
• Малинович Л.М., Кузьмич М.Г. ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ СУПРОВОДУ СТУДЕНТІВ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ – ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	249
• Миколенко А.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	259
• Михайловська Н.О. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА ЗІ СТУДЕНТАМИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ПРАВОВИЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН.....	267
• Молчанова О.М. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО УЧНІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ.....	276
• Морозова Ю.С. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРІВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	285
• Мухіна А.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ДИДАКТОГЕНІЙ ПРИ ІНКЛЮЗИВНІЙ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	292
• Наконечна М.М. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ ТА НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ Г.КОСТЮКА.....	300
• Ніколенко Л.Т. РОЗВИВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ – УМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ УЧНІА.....	304
• Ніколенко Н.І. ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ДОМІНУЮЧОГО СПРИЙНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ УЧНІАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	311
• Осипчук М.І. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА БАТЬКАМ ДИТИНИ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ, ЯК ЗАВДАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ.....	319
• Острошенко Н.Л. НАУКОВІ ПОГЛЯДИ Г. КОСТЮКА ЩОДО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	324
• Садовий М.І., Трифонова О.М. ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЧЕННЯ Г.С.КОСТЮКА У НАВЧАННІ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	331
• Седова Н.А. СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ.....	340

• Серомаха Н.Є. ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОГО РОЗУМІННЯ СИТУАЦІЙ ФРУСТРАЦІЇ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	346
• Хода М.Л. ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ КОСТЮКА ЯК ШЛЯХ ДО ГУМАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	353
• Хомутенко М.В. РОЛЬ КОНЦЕПЦІЇ Г.С. КОСТЮКА ДЛЯ РОЗВИТКУ УЧНІВ В УМОВАХ ХМАРО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	357
• Чуркіна В.Г., Косенко К.О. ТОЛЕРАНТНІСТЬ У КРОС-КУЛЬТУРНІЙ ТА ЕТНІЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ.....	367
• Шапошнікова А.А. ЗАСТОСУВАННЯ ІДЕЙ Г.КОСТЮКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	372
• Швай О.Л. АКТИВІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПРИ РОБОТІ З ПІДРУЧНИКОМ МАТЕМАТИКИ.....	378
• Шишова І.О. ФЕНОМЕН Г.С.КОСТЮКА І СУЧАСНА КОРЕКЦІЙНА ОСВІТА.....	383
• Яценюк Л.І. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІЗ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ.....	394
• ВІДОМОСТІ ПРО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ – АВТОРІВ СТАТЕЙ.....	403

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні колеги!

У вітчизняній науці та освітній практиці все більше уваги останніми роками приділяється проблемам удосконалення системи психолого-педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу в різних ланках освіти: від дошкільної до вищої. Дуже важливою і актуальною сьогодні, як і раніше, є проблема розвитку системи особистісно орієнтованого навчання і виховання дітей та молоді. Ці ідеї одним із перших у нашій країні сформулював Григорій Костюк, видатний науковець і практик, наш земляк. Його стаття «Про індивідуальний підхід до учнів у навчальній роботі», опублікована в далекому 1937 році, в період, коли з боку партійно-урядових структур нав'язувалися ідеї найбільшої цінності колективізму, може вважатися проявом справжньої відданості науці. У статті обстоювалася думка про потребу ретельного врахування індивідуальної своєрідності кожної дитини.

Упродовж майже тридцяти років Григорій Силевич розробляв концептуальні положення проблеми розвитку особистості, яку вважав провідною і однією з найскладніших не лише у психології, але й у філософії, фізіології, педагогіці, політиці тощо. Сьогодні, під час глибоких суспільно-політичних та соціально-економічних перетворень у нашій країні все гостріше постає проблема якості підготовки молоді до життя у суспільстві. Зважаючи на це, наукова спадщина Г.Костюка набуває величезної соціально-педагогічної значущості.

Наша конференція об'єднала Україну: до оргкомітету надійшли заявки від науковців і практиків із 15 регіонів України – від Львівської та Волинської областей на заході до Харківської і Луганської на сході. Приємно, що тематикою конференції зацікавилися і вчені за кордоном.

Дякуємо співорганізаторам конференції за підтримку і допомогу, а всім учасникам – за активність та організованість.

Сподіваємося, що матеріали конференції стануть у пригоді науковцям і практикам та сприятимуть удосконаленню навчально-виховного процесу в різних ланках освіти.

Л.Корецька, директор комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

Проколиєнко; АПН СРСР. – М.: Педагогіка, 1988.

6. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / за ред. Л.М. Проколієнко; упор. В.В. Андрієвська, Г.О. Балл, О.Г. Губко, О.В. Проскура. – К. : Радянська школа, 1989.

7. Науменко Р.А. Основні засади державної політики щодо виховання обдарованої молоді у позашкільних навчальних закладах України / Р.А. Науменко // Позашкільна освіта: стратегії, інновація, практика : збірник статей Міжнародної наук.-практ. конф. – Суми, 2009. – 328 с.

8. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка: навч. посіб. / Т.І. Сущенко. – К. : ІСДО, 1996. – 144 с.

9. Федорець М. Школа ХХІ століття: робота із обдарованими дітьми в умовах розвитку інформаційного суспільства / М. Федорець, О. Мельник // Управління школою. – Вид-во : «Основа». – 2012. – № 10 – 12. – С. 37 – 50.

УДК 376-056.262-056.313-053.4:37.064.1:316.77

Бабич Н.М.
м. Київ

КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ В СТРУКТУРІ КОМУНІКАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ ТА ІНТЕЛЕКТУ

Наукова стаття присвячена актуальній проблемі сучасної корекційної педагогіки та психології – формуванню комунікативних навичок у старших дошкільників з порушеннями зору та інтелекту. Ступінь сформованості даних навичок впливає не тільки на результативність навчання дітей, а й на процес їх соціалізації і розвитку особистості в цілому.

Оскільки, соціальний розвиток дитини – це перетворення індивіда на соціальну істоту шляхом залучення його до взаємодії з середовищем та оточуючими засобами спілкування, то з позицій особистісно-орієнтованого підходу й у відповідності до вимог суспільства, формування комунікативних навичок у дітей з порушеннями зору та інтелекту розглядається як складна діяльність, що забезпечує особистісне становлення дитини та її соціальну компетентність.

Ключові слова: комунікативна особистість, комунікативні навички, комунікативна діяльність, діти з порушеннями зору та інтелекту.

The scientific article is dedicated to the problem of the modern correctional pedagogy and psychology – to the creation of the communicative skills of older preschoolers with the visual impairments

and mental disorders. The specification of a notion "skills" is investigated in this article in details. The notion is regarded to be the most topical for the theme. What is more, the notion "communicative skills" (which are individual-psychological options of the child's personality with the visual impairments and mental disorders) is also investigated here.

As the child's socialization is a transformation of an individual into a social creature with the help of involving him/her into the cooperation with the surrounding and means of communication, from the point of the personality-oriented approach and in accordance with the requirements of society, the formation of communicative skills of such children is regarded as a complicated activity which provides the personal development of a child and his/her social competence.

Key words: communicative personality, communicative skills, communicative activity, children with visual impairments and mental disorders.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Пріоритетним завданням сучасної системи корекційної освіти є створення відповідних умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, оскільки за останні десятиріччя відбулось усвідомлення того, що повноцінне спілкування дитини з соціальним оточенням є не тільки головним фактором психічного та соціального розвитку, а і чинником попередження та подолання можливих труднощів на шляху особистісного становлення.

Саме тому на передній план наукових досліджень висувуються такі аспекти спілкування, як комунікативна поведінка, культура спілкування та розуміння, а також ряд теоретичних та практичних питань, в яких комунікативні навички людини набувають особливого значення в структурі комунікативної особистості. Адже, важливим компонентом комунікативного процесу, який формує особистість дошкільника, а саме її комунікативну сферу – є комунікативні навички. Саме сформованість їх дає можливість дитині будувати успішні зв'язки з соціумом.

Діти з обмеженими психофізичними можливостями життєдіяльності являють специфічну категорію дітей, що потребує особливої уваги з боку педагогів, але ще більших зусиль потребують діти з комплексними порушеннями, бо поєднання дефектів більш суттєво спотворює розвиток таких дітей, аніж дітей інших категорій в цілому. Зокрема, у випадку, коли дефект зору обтяжений різноманітними супутніми порушеннями та неадекватними соціально-педагогічними вимогами до дитини, може виникнути комунікативна напруженість, яка деформує

Л. Логвінова, В. Петрова, Е. Сеген, Г. Цикото, А. Юдилевич та ін. Вони зауважували, що мовлення дитини з розумовою недостатністю розвивається не тільки пізніше, ніж у дітей зі збереженим інтелектом, але й зі значними відхиленнями. Має місце порушення всіх структурних компонентів комунікації.

Однак ще й дотепер в корекційній педагогіці не розглядалось питання формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку, які мають складний дефект, а саме порушення зору та інтелекту. Визначити особливості комунікативного розвитку дітей з порушеннями зору та інтелекту є необхідним, оскільки відхилення з боку комунікативної сфери в подальшому буде призводити до порушення соціалізації та адаптації дитини в суспільстві, що в свою чергу, є необхідною умовою для повноцінного розвитку і розкриття можливостей кожної особистості.

Формулювання мети статті. Відтак, метою нашої статті є проблема формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку із порушеннями зору та інтелекту. Відповідно, мета нашої статті буде реалізована в процесі вирішення наступних завдань: по-перше, визначити місце комунікативних навичок в структурі особистості; по-друге, проаналізувати особливості феноменів «уміння» та «навички» та визначити, яке поняття є актуальним для даного дослідження; по-третє, окреслити вплив певного ступеню сформованості комунікативних навичок на результативність навчання та виховання дітей з порушеннями зору та інтелекту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення комунікативної особистості базується на визначенні поняття «особистість» як психолого-педагогічної та соціологічної категорії. Тому потрібно ретельно розглянути дане поняття, адже воно важливе для нашого дослідження.

Український психолог Г. Костюк розробив власну концепцію особистості, за якою індивід стає суспільною істотою, тобто особистістю, в міру того як у нього формуються свідомість і самосвідомість, утворюється система психічних властивостей, здатність брати участь у житті суспільства, виконувати соціальні функції.

Соціальна сутність особистості завжди реалізується через її суб'єктивний внутрішній світ. Психічна діяльність особистості відбувається шляхом інтеграції психічних процесів і властивостей, за допомогою нейрофізіологічних механізмів. Між психічним і фізіологічним існують складні зв'язки, вони взаємно зумовлені, наприклад характер перебігу фізіологічних процесів має безпосередній вплив на психічні процеси особистості [3].

Г. Костюк чітко розрізняв поняття «індивід» і «особистість». Людина є індивідом на всіх етапах онтогенезу і за всіх умов, а особистістю стає і може перестати бути нею. Він підкреслював єдність природного і суспільного, біологічного і соціального: на його думку, природне в розвитку особистості не усувається, а діє на всіх етапах її життя.

За Г. Костюком, структура особистості – це стійка і динамічна система психічних властивостей, яка безпосередньо зумовлена характером її діяльності. Ця структура являє собою ієрархічне утворення і включає свідомість, самосвідомість, спрямованість, психічні процеси.

Таким чином, під особистістю слід розуміти соціалізованого індивіда з огляду на найсуттєвіші соціально важливі риси, які визначають його свідомість і самосвідомість, життєві настанови, поведінку й діяльність.

Під час розв'язання проблеми структури особистості виникає питання співвідношення психічних властивостей, зокрема ідеологічного і психічного, інтелектуального й емоційного, мотиваційної спрямованості та операційної озброєності, свідомого і несвідомого в діяльності тощо. Структура особистості – ієрархічне утворення, куди входять підструктури різного онтогенетичного віку. Ці підструктури входять у загальну організацію особистості як суб'єкта комунікації [3].

Комунікативна структура особистості, її функціонування та істотні ознаки також розглядаються багатьма вченими з різних підходів і висвітлено в значній кількості теорій, які базуються головним чином на розумінні ролі стадій в процесі формування особистості. Так формування пізнавальних навичок – в теорії розвитку пізнання (Ж. Піаже); розуміння почуттів інших людей, що важливо під час комунікації, – в теорії морального розвитку (Л. Колберг); подолання напруженості в свідомості власного «Я» – в психоаналітичних теоріях (З. Фрейда, Е. Еріксон); формування особистісного змісту як свідомого відношення особистості до світу, в якому відбувається діяльність, – в теорії динамічних змістовних систем індивідуальної свідомості особистості (Л. Виготський). Основу соціологічних концепцій, стосовно питання комунікативної структури особистості, складає поняття про велику кількість взаємодій людини з оточуючим світом та між собою.

Розглядаючи комунікацію як процес взаємодії конкретних особистостей, які певним чином сприймають один одного, ставляться один до одного, обмінюються інформацією та впливають один на одного, О. Козлова виділяє такі складові комунікативної структури особистості [4]:

комунікативна діяльність (взаємодія двох і більше людей, спрямована на погодження та об'єднання з метою налагодження відносин та досягнення спільного результату);

комунікативна мотивація (мотиви, потреби, мета, наміри, прагнення, які стимулюють і підтримують активність комунікативної діяльності (пізнавальні, ділові, особистісні);

комунікативні здібності (індивідуально-психологічні особливості особистості, які проявляються у спілкуванні, а також вміння і навички спілкування з людьми, від яких залежить її успіх (стратегічні і тактичні здібності);

комунікативні властивості особистості (стосуються вербальної та невербальної взаємодії людини з людиною);

комунікативні риси характеру (індивідуальне своєрідне поєднання суттєвих властивостей особистості, які виявляють відношення людини до дійсності та проявляються у спілкуванні);

комунікативні властивості особистості, які залежать від волі (первинні і базові енергійність та наполегливість; розвиваються в онтогенезі дещо пізніше – рішучість, сміливість, самовладання, впевненість у собі, цілеспрямованість, відповідальність, ініціативність; третя група – відповідальність, дисциплінованість, обов'язок);

комунікативні емоції (особливий клас суб'єктивних психологічних станів, який відображається у формі безпосередніх хвилювань, відчуттів приємного або неприємного, відношення людини до світу та до людей, процес та результат його практичної діяльності).

Важливим компонентом комунікативного процесу який формує особистість, а саме її комунікативну сторону – є комунікативні навички. Саме сформованість їх дає можливість дитині, як з нормальним так і з порушеним розвитком, будувати успішні зв'язки з соціумом.

Проаналізувавши дослідження Б. Беляєва, Р. Мартинової, С. Рубінштейна, Ю. Пассова, які вивчали поняття «навичка», ми дійшли висновку, що всі вони наголошують на тому, що навичка – це автоматизований компонент свідомої дії людини, який зміцнюється в результаті вправлення і тренування способів дії. Як стверджує С. Рубінштейн, характер навички, ступінь її гнучкості, легкості переносу згідно з ситуацією залежить від того, наскільки адекватно, диференційовано й узагальнено усвідомлюються умови, з якими, як своєрідними «ключами», пов'язано включення навички [9].

Як правило, питання про комунікативні навички та їх місце в структурі комунікативної особистості, обговорюється або в психологічній літературі [9;10], або в дослідженнях і методичних

розробках, що мають відношення до педагогічної освіти. У психолого-педагогічній літературі використовуються, головним чином, терміни "комунікативні вміння" та (або) "комунікативні навички", які, як правило, спеціально розводяться тільки в певних контекстах, а в основному вживаються як синонімічні. Під комунікативними вміннями, з одного боку, розуміються вміння, пов'язані з правильним вибудовуванням своєї поведінки, розумінням психології людини: вміння вибрати потрібну інтонацію, жести, вміння розбиратися в інших людях, вміння співпереживати співрозмовнику, поставити себе на його місце, передбачити реакцію співрозмовника, вибрати по відношенню до кожного із співрозмовників найбільш правильний спосіб звернення [6].

Деякі автори до комунікативних навичок відносять такі, які необхідні людині для адекватного вираження своєї думки або розуміння чужої. Наприклад, вміння дотримуватися теми висловлювання, розкрити основну думку висловлювання, визначити тему і основну думку чужого висловлювання, підібрати аргументи для доказу своєї думки [4].

Проаналізувавши визначення феномену «навичка» та «вміння» ми можемо зробити висновок, що між цими термінами є чимало спільного, але все ж таки це самостійний феномен. Якщо вміння – це здатність людини керувати процесом комунікації в умовах вирішення комунікативних завдань, яким притаманні такі властивості, як цілеспрямованість, динамічність, продуктивність, інтегрованість, ієрархічність; тоді навичкою необхідно вважати здатність виконувати самостійні дії в системі комунікативної діяльності, яка стала умовою здійснення процесу комунікації завдяки таким якостям, як автоматичність, гнучкість, сталість, відносна складність [11].

Для нас актуальним є саме поняття «навички», оскільки питання про навички в широкому сенсі цього слова є питанням співвіднесення свідомості та автоматизму в поведінці людини – їх полярності, взаємозв'язку та взаємопереходів. Ця проблема охоплює всю діяльність як дорослих, так і дітей. Саме єдність свідомості і автоматизму, які характерні для навичок, пов'язані також з єдністю стійкості та мінливості (варіативності), фіксованості та лабільності. Існують різні види навичок. Враховуючи, що визначним для навичок є автоматизація, яка відбувається на основі свідомого вибору їх, це поняття може бути поширено не тільки на рухові але й на інші дії, або акти, в тому числі й комунікативні.

Отже, комунікативні навички — це автоматизовані дії, що сприяють швидкому відображенню свідомих дій у комунікативних

ситуаціях, визначають успішність сприйняття, розуміння об'єктивного світу й відповідного впливу на нього у процесі комунікативної діяльності, або комплекс дій, які базуються на теоретичній і практичній підготовленості, що дає змогу творчо використовувати комунікативні знання для відображення й перетворення дійсності.

Формування комунікативних навичок у дітей з порушеннями зору та інтелекту – надзвичайно актуальна проблема, тому що ступінь сформованості даних навичок впливає не тільки на результативність засвоєння знань дітьми, а й на процес їх соціалізації і розвитку особистості в цілому. Навички та уміння формуються в діяльності, а комунікативні навички формуються і удосконалюються в процесі комунікативної діяльності.

Sherratt, M.Peter вважають, що ефективність комунікації, а саме сформованість комунікативних навичок у дитини, визначається сукупністю наступних параметрів [11]:

- здатністю розуміти і використовувати рухи тіла в процесі комунікативної ситуації (мова тіла, міміка тощо);
- уміння розуміти і уміння використовувати жести відповідно до їх значення;
- наявністю комунікативної допомоги, що включає об'єкти, про які йде мова, фотографії, картинки із зображенням різних об'єктів, подій, символи тощо;
- здатністю слухати співбесідника;
- уміння використовувати мову і вокалізації для вираження різних інтенцій різноманітних комунікативних ситуаціях.

Недостатність однієї з цих умов веде до порушень онтогенезу, не сформованості комунікативних навичок, порушення послідовності їх формування.

Особливості розвитку дітей з порушеннями зору та інтелекту зумовлюють труднощі в системах спілкування дитина-дорослий, дитина-дитина, дитина-колектив, що часто спричиняє емоційне напруження, порушення комунікативної діяльності, дезадаптованість дітей.

Для дітей з інтелектуальною недостатністю та порушенням зором характерним є дифузний недорозвиток поверхових шарів кори півкуль головного мозку, що зумовлює специфічні порушення усієї психічної діяльності. Це проявляється і в особливостях чуттєвого ознайомлення з оточуючим світом. Складні, комплексні порушення розвитку можуть бути викликані однією або декількома причинами, різними або однаковими за походженням.

Зокрема, для дітей даної категорії, характерним є порушення навички дивитися співрозмовнику в очі при спілкуванні. Без

візуального контакту увага менш вірогідна. Контакт очима дозволяє навчитися спрямовувати увагу на завдання та спостереження моделі поведінки дорослого при імітації та оволодінні комунікативними навичками. Для дітей з порушеннями зору ця навичка обмежена за рахунок порушеного зорового аналізатора. Діти з порушеннями зору та інтелекту не можуть залучати до себе увагу партнера, часто не знають, як потрібно звернутися з проханням до оточуючих. Їхні висловлювання нерідко залишаються непоміченими, так як не були адресовані комусь конкретно. Крім того, у дітей спостерігається низька активність при вступі в контакт і відповідях на звернення через відсутність навичок ведення бесід, діалогів, тобто засобів спілкування.

Важливою умовою розвитку дитини з порушеннями зору та інтелекту є комунікативна діяльність та пізнання навколишньої дійсності, яке знаходиться в прямій залежності від можливості дитини розуміти звернене мовлення та адекватно використовувати власне. Відхилення в структурі комунікативної особистості, які характерні для дітей зі складними порушеннями, проявляються по-різному, та не в однаковій мірі піддається педагогічному впливу і мають різне значення для подальшого розвитку дитини.

Оволодіння комунікативними навичками сприяє реалізації суспільно значущої функції як дошкільного так і шкільного навчання – формування у розумово відсталих дітей з порушеннями зору здатності активно спілкуватись в процесі самостійної діяльності. І саме сформованість комунікативних навичок має важливе значення для їх загального розвитку. Адже, в силу порушень узагальнюючої функції мовлення та мислення у розумово відсталих дітей, при відсутності спеціального навчання, розвиток комунікативної сторони відбувається повільно і не досягає належного рівня навіть у школі. Це в значній мірі ускладнює процес оволодіння ними навчальним матеріалом та вмінням активно спілкуватись з оточуючими.

Висновки. Комунікативні навички уявляють собою індивідуально-психологічні властивості особистості дитини, які забезпечують їй умови для особистісного розвитку, соціальної адаптації, самостійної інформаційної, перцептивної, інтерактивної і є важливою ланкою в комунікативній структурі особистості. Комунікативні навички є умовою розвитку дошкільника та проявляються у процесі спілкування; сформованість комунікативних навичок є суб'єктивною умовою ефективності соціалізації особистості, в основі формування комунікативних навичок лежить ідея особистісно-діяльнісного підходу.

Якість комунікативної сфери дітей старшого дошкільного віку

зі складною структурою дефекту у значній мірі залежить від того, які умови фізичного, психічного і соціального розвитку дошкільника створювалися спільними зусиллями педагогів і батьків. Активізація комунікативної діяльності у дітей є складним завданням корекційного впливу. Мета корекційно-педагогічної роботи – сприяти формуванню комунікативної сфери у дитини зі складним дефектом. Необхідно активізувати нормальний розвиток комунікативних якостей в процесі спілкування та гри з дитиною.

Діти з порушеннями зору та інтелекту належать до категорії дітей зі складними (комбінованими) порушеннями, що суттєво впливають на їхній психічний розвиток. Відповідно, засобами корекційного впливу на особистість таких дітей є залучення компенсаторних механізмів через мовлення, слух та дотик, обов'язково з урахуванням їхніх інтелектуальних можливостей.

Ми дійшли висновку, що з метою подолання і запобігання труднощів у формуванні комунікативних навичок у розумово відсталих дітей з порушеннями зору, необхідне активне педагогічне втручання в процес їх комунікативної діяльності. Корекція повинна будуватись на принципах диференціації та індивідуалізації навчання, повинна здійснюватись мотивація продуктивної комунікативної діяльності за допомогою створення мотивуючого середовища, забезпечуватись єдність когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів особистості при включенні дошкільника з порушеннями зору та інтелекту у комунікативну діяльність, – і все це повинно базуватись на поетапному формуванні у дошкільників комунікативних навичок і ставлення до себе як до суб'єкта комунікативної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гребенюк Т.М. Медико-педагогічна корекція зорового сприймання у дошкільників з вадами зору: [Навчальний посібник] / Гребенюк Т.М., Сасіна І.О., Тімакова Ю.В. – К. : НПУ ім. Драгоманова, 2008. – 147 с.
2. Дегтяренко Т.М. Корекційно- реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: [Навчальний посібник] / Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. Суми : Університетська книга, 2008. – 302 с.
3. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк; за ред. Л. М. Проколієнко. – К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
4. Лабунська В.А. Психологія утрудненого і незатрудненого спілкування: Теорія. Методи. Діагностика. Корекція [навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів] / Лабунська В.А., Менджеріцкая Ю.А., Бреус Є.Д. – Москва : Академія, 2001. – 288 с.
5. Матеріали ІХ Східно- та Центральноєвропейської Регіональної конференції з проблем альтернативної та допоміжної комунікації:

«Комунікація для всіх» / за ред. В.М. Синьова, М.К. Шеремет. – К. : ДІА, 2013. – 164 с.

6. Мкртчян М.А. Про проблемы понимания в коммуникации. Организационно-деятельностные игры в образовании / М.А. Мкртчян. – Красноярск, 2001. – 26 с.

7. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычной речи / Е.И. Пассов. – Москва, 2001. – 212 с.

8. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та інтелекту / [за ред. В.І. Бондаря, Л.С. Вавіної, В.В. Тарасун]. – К. , 2008. – 284 с.

9. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л.Рубинштейн. – Издательство Питер, 2002. – 720 с.

10. Феоктистова В.А. Развитие навыков общения у слабовидящих детей / Валентина Александрова Феоктистова. – СПб.: Речь, 2005. – 128 с.: ил.

11. Franchlin H. Silverman Communication for the Speechless: An Introduction to augmentative Communication for the Severely Communicatively Impaired (Englewood Cliffs) / Franchlin H. – NJ.: Prentice Hall, 1989. – 346 p.

УДК 159.947: 378

Банковський І.І.
м. Львів

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ЗБІЛЬШЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Проблема творчої обдарованості стає усе більш і більш актуальною в сучасному суспільстві. За останні роки потік інформації, присвяченої різним питанням психології творчості, виріс у кілька разів. Але, незважаючи на значну популяризацію, багато аспектів проблеми залишаються невирішеними. В даній статті було розглянуто ці аспекти та можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: *творчість, креативність, творчий потенціал, обдарованість, оригінальність.*

The problem of creative talent is becoming more and more relevant in today's society. In recent years, the flow of information on various aspects of the psychology of creativity, has grown several times. However, despite the significant popularizing many aspects of the problem remain unresolved. This paper examined these issues and possible solutions.

Keywords: *creativity, talent, originality.*

Постановка проблеми. Одним з найважливіших завдань психологічної науки на сучасному етапі розвитку є

ВІДОМОСТІ ПРО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ – АВТОРІВ СТАТЕЙ

- Альшевська Наталія Миколаївна, аспірант кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагог-організатор. Міський культурно-спортивний центр Житомирської міської ради.
- Бабич Наталія Миколаївна, аспірант Інституту спеціальної педагогіки НАПН України. Логопед-дефектолог. Медичний центр «Медіком».
- Банковський Ігор Ігорович, студент. Національний університет «Львівська політехніка».
- Базика Євгенія Леонідівна, кандидат психологічних наук, доцент; доцент кафедри соціально-політичних наук. Відкритий Міжнародний Університет Розвитку Людини «Україна» Миколаївський Міжрегіональний інститут. Борисовець Артем Сергійович, магістрант 5 курсу спеціальності психологія Відкритого Міжнародного Університету Розвитку Людини «Україна» Миколаївського Міжрегіонального інституту.
- Баранова Світлана Леонідівна, вчитель математики. Помічницька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 3 Добровеличківської райдержадміністрації Кіровоградської області.
- Бузуляк Зоя Борисівна, старший вчитель, вчитель початкових класів. Високобайрацький НВК «ЗШ І-ІІІ ст. - ДНЗ», с. Високі Байраки, Кіровоградський район, Кіровоградська обл.
- Василенко Надія Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор; професор кафедри управління та адміністрування КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти».
- Войтко Валентина Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент; старший викладач кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».
- Володарська Ольга Анатоліївна, практичний психолог. Заваллівська загальноосвітня школа-інтернат І-ІІІ ступенів, смт. Завалля, Гайворонський район, Кіровоградська обл.
- Вороніна Галина Леонідівна, викладач кафедри виховання й розвитку особистості КВНЗ «Харківська академія неперервної

освіти».

- Галич Тетяна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології та гуманітарних наук. Комунальний вищий навчальний заклад «Вінницька академія неперервної освіти».
- Гельбак Анжела Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського».
- Гриджук Надія Олександрівна, практичний психолог. Інгульська загальноосвітня школа I – III ступенів Устинівської районної державної адміністрації Кіровоградської області.
- Демешкевич Володимир Андрійович, практичний психолог. Загальноосвітня школа II-III ступенів №10 Кіровоградської міської ради Кіровоградської області.
- Доскалова Ольга Сергіївна, практичний психолог (спеціаліст I кваліфікаційної категорії). Степовий НВК «загальноосвітня школа I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад», Кіровоградський район, Кіровоградська обл.
- Єфіменко Світлана Миколаївна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти. Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».
- Жизномірська Оксана Ярославівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології. Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти.
- Заплатинська Анна Богданівна, старший викладач, мистецтво корекційної освіти; Шульга Богдана Олегівна, студент. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ.
- Земба Беата Анна Казімеж, кандидат наук (doktor); викладач. Жешувський університет (Польща).
- Кавецький Віктор Євгенович, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки і психології. Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти.
- Казачінер Олена Семенівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики навчання мов і літератури. Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія

неперервної освіти».

- Калініченко Ірина Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічної майстерності. Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В.Остроградського.
- Калюжна Оксана Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри вокально-хорових дисциплін та методики музичної освіти Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
- Караман Олена Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, директор інституту педагогіки і психології, професор кафедри соціальної педагогіки; Юрків Ярослав Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри соціальної педагогіки. Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».
- Кендюхова Антоніна Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».
- Клочек Лілія Валентинівна, кандидат психологічних наук, доцент. Докторант. Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, м. Київ
- Корець Андрій Миколайович, лікар-нарколог. Київська міська наркологічна клінічна лікарня «Соціотерапія», м. Київ.
- Коробко Тетяна Миколаївна, соціальний педагог, практичний психолог. Тишківська ЗШ І-ІІІ ст. № 2 Добровеличківської РДА Кіровоградської обл.
- Краснова Наталія Павлівна, кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри соціальної педагогіки. Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».
- Лисиціна Галина Вікторівна, практичний психолог, учитель музичного мистецтва та художньої культури. Луганська ЗШ І-ІІІ ст. Петрівського р-ну, Кіровоградської обл.
- Лукомська Ірина Олексіївна, методист училища, викладач англійської мови. Олександрійське професійно-технічне училище № 17 Кіровоградської області.
- Малинович Лариса, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри теоретичної і практичної психології. Інститут права і психології Національного університету «Львівська політехніка». Кузьмич Марія, студентка факультету педагогічної

освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.

- Миколенко Аліна Володимирівна, методист методичного кабінету відділу освіти, молоді та спорту Маловисківської міської ради Кіровоградської області.
- Михайловська Наталя Олександрівна, старший викладач кафедри правознавства Кіровоградського інституту розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».
- Молчанова Оксана Миколаївна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського».
- Морозова Юлія Сергіївна, завідувач районної психолого-медико-педагогічної консультації. Відділ освіти Новомиргородської районної державної адміністрації.
- Мухіна Анастасія Юріївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри дефектології та психологічної корекції Луганський національний університет імені Тараса Шевченка.
- Наконечна Марія Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент; доцент кафедри загальної та практичної психології Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.
- Ніколенко Лідія Тимофіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії і освіти дорослих. Університет менеджменту освіти НАПН України, м. Київ.
- Ніколенко Наталія Іванівна, практичний психолог. Навчально-виховний комплекс «Долинська гімназія – загальноосвітня школа I-III ступенів № 3».
- Осипчук Марина Ігорівна, вчитель-логопед. Відділення соціально-медичної реабілітації для дітей з ДЦП, органічними ураженнями ЦНС Солом'янського району м. Києва.
- Отрощенко Наталія Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».
- Садовий Микола Ілліч, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності, професор кафедри фізики та методики її викладання; Трифонова Олена Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри фізики та методики її викладання. Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**НАУКОВА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ КОСТЮКА
І СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНО
ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ**

*Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-методичної
інтернет-конференції*

м. Кіровоград, 18-29 квітня 2016 року

*Укладач – Жосан Олександр Едуардович,
кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки,
психології і корекційної освіти комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»*

*Підписано до друку 05.05.2016 р.
Формат 60х84¹/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнограф. Умов. друк. арк. 25,5.
Обл.-вид. арк. 20,5 . Зам. № 0099*

*Приватне підприємство «Ексклюзив-Систем»
Вул. Т. Шевченка, 25, м. Кіровоград, 25006
Тел./факс 24-35-53*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції ДК № 4470 від 17.01.2013 р.*